

Hans Frederik Hansen, faðir Havstreym, og ein vinmaður hansara.

spurningin um kooperativt fyrirtaksemi. Hann er ógvuliga hugtikin av hesum slag av økonomiskum demokrati og mælir ferð eftir ferð til at stovna samvirki ella samtøkur, ið skulu taka sær av fiskasølumálum og yvirtaka alla heil- og smásølu. Hann argumenterar bæði við reint búskaparligum og søguligum argumentum ella við meira kenslubornum. Í eini grein um óskilið við kontrabókum,

sum skuldbant fiskafólkið til keypmenn fyrri livið, tekur hann soleiðis til:

«Vit kunnu hugsa okkum, hvørja lagnu bornini í hesum mongu heimum vaksa upp til, og tí er nú stundin komin at rópa varsko til føroysk fiskafólk. Vit mugu skipa okkum til stríð móti tí skendsku mergsúgving og føra okkara stríð fram ímóti ljósari tíðum. Tað komandi ættarliðið má ikki offrast á altarum

Sámal Petur Hansen, vinmaður Havstreym

Hans Petur Petersen, bróður Havstreym

fyrri T-skipanini. Nóg mikið er longu offrad á offurbálum fyrri órættvísi og mergsúgving. Vit mugu sjálvi taka umsetningin í egnar hendur».

Síðan greiðir hann frá fyrimumum við keyppsamtøkum og framleiðslusamtøkum.

Havstreym var púra greiður yvir, at fakligt stríð ikki kundi fæstuttan politiskt stríð. Í hesum stríddist hann á tveimum hermótum, við tað at tann nýstovnaði javnaðarflokkurin varð álopin bæði frá sambands- og sjálvstýrissíðu. Í hesum stríði visti hann, sum tann politiskt skúlaði maður hann var, á, at væl kundu fiskimenn vinna nakrar lønarbatar, men nokur munandi og avgerandi broyting fekk ikki við verandi samfelagsskipan. Hann gekk út frá teimum søguligu viðurskiftunum, visti hvussu arbeidarafjöldin í síni tíð hevði hjálpt borgaraskapinum til ræðið. Sjálf fekk henda fjöld politiskt vald við atkvøðurætti, og henda rætt átti ein at nýtt til at taka kapitalvaldið frá borgaraskapinum:

«At tilogna sær statin uttan at broyta ognarrættin, er eins og at koyra ein mann inn í eitt hús fult av mati fyrri at svolta í heil».

Føroyska tjóðskaparræslu sá Havstreym sum eina frukt av tí kapitalistiska gjøgnumbrotinum í Føroyum, og hann viðgongur, at so leingi føroyingar stríðast fyrri sjálvræði, fara nógvir fiskimenn og arbeidarar at seta sjálvstýrisstríðið fram um stættastriðið.

Sjálvur heldur Havstreym, at føroyingar óivað kunnu vinna nógvt gott við meira sjálvstýri, men samstundis undirstríkar hann, at hvørki sambandsflokkurin ella sjálvstýrisflokkurin kunnu hjálpa fjöldini «út undan tí trølaoki, hon nú livir undir». Tað, sum umræður, er at gerast búskaparliga frælsur. Tann tunga byrðan, vit kenna er at vera bundin til kapitalvaldið. Um hetta er danskt ella føroyskt er honum eitt feitt, og tí mælir hann fiskimonnum til at fylgja javnaðarflokkinum; so er eingin «vandi» við fullfíggaðum sjálvstýri, tí endamálið javnaðarfloksins er «ein samfundsskipan, hvar øll útbýting av arbeidararum er burturtikin, við at fiskimenn sjálvir taka alla framleiðslu og alla sølu í egnar hendur».

Havstreym hevði gott skil á búskapi og fylgdi væl við tí, sum hendi á búskaparliga økinum í útheiminum. Hann er helst ein tann fyrsti her heima, sum roynir at greiða føroyingum frá teim djúpari liggjandi orsökunum til ta heimsumfatandi búskaparkreppu, sum eisini um hetta mundið meint rakti Norðurlond og Føroyar.

Hann visti á, at búskaparkreppur eru ein natúrligur partur av iðnaðarsamfelagnum, so leingi framleiðslan er skipað kapitalistiskt. Henda framleiðsla, sum byggir á fría kapping og privatan ognarrætt til framleiðslutólini, hevur bert eitt endamálið: profitt. Henda framleiðsluskipan má enda við yvirframleiðslu, monopolisering, kreppu og arbeiðsloysi.

Hann analyserar eisini kreppuna her heima og visir á, at orsøkirnar lutvist koma uttaneftir og lutvist stava frá innlendis viðurskiftum — fyrst og fremst teimum illa skipaðu føroysku fiskasøluviðurskiftunum. Føroyskir útflytar selja til fiskakeyparar, sum teir eru heftir at, og sum bert ynskja at halda lágar prisir fyrri at økja um profittin.

Tað, sum kundi børt um hetta óskil, var ein betur skipað fiskasøla, men ikki ein fiskasøla á privatkapitalistiskum grundarlagi. Hetta vildi bert ført til skipaða mergsúgving í staðin fyrri planleysa framleiðslu. Heldur eigur øll fiskasøla at verða skipað á kooperativum grundarlagi, sum er tað slag av sosialisering, ið kann geva fólkinum ágóðan av teirra arbeiði.

Fakligi stríðsmaðurin

Sum nevnt legði Havstreym stóran dent á, at fakligt og politiskt stríð vóru tvær síður av somu sök. Hann færdi nýggj sjónarmið inn í tað fakpolitiska stríðið hjá fiskimonnum við tað, at hann vildi seta onnur krøv enn bert tey peningaligu. Ikki tí, hesi krøv vóru í sjálvum sær átrokandi al tann tíð bæði peningaintøkur og realinntøkur fiskimanna vóru fallandi í tí tðarskeiði, hann virkaði sum skrivandi maður.

Men hann kravdi eisini almenna viðurkenning av fiskimanninum. Vildi hava hesa stætt viðurkenda sum ein av samfeligssins grundstuðlum, og visti á, at ein kundi t.d. ikki tala um fosturlandskærleika og samstundis undirmeta ta stætt, sum helt samfelagnum uppi.

Havstreym royndi eisini upp undir sáttmála samráðingar at nýta tey mest nútímans argument, sum tá vóru uppi í tíðini hjá framtakssinnaðum búskaparfrøðingum: Hann visir á, at tað nú raddi um at økja um keypiorkuna til tess at fáa gongd á samfelagsbúskapin og stuðlaði út frá hesum kravið um 36% av fonginum í staðin fyrri 33 1/2% við sáttmála samráðingar. Hann talaði fyrri deyvum oyrum.

Um ársskiftið 1931/32 varð Havstreym valdur til formann í Føroya Fiskimannafelag. Tað vóru fiskimenn úr Gøtu, sum stillaðu hann upp, og fekk hann framúr góða undirtøku. Hann varð valdur við stórum meiriluta. Við hesum vali fingur fiskimenn fyrri fyrstu ferð ein av teirra egnu — ein fiskimann til formann.

Móðir Havstreym, Anna Maria vanliga nevnd Mia var undan Ryggi í Havn. Hon doyði 20. apríl 1972 og gjordist sostatt næstan 100 ára gomul